

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПНУ**

**Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Національний університет
«Львівська політехніка»**

**Інститут права, психології та інноваційної освіти,
кафедра педагогіки та інноваційної освіти**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРІ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

3 листопада 2023 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 3 листопада 2023 р., Мукачево / Ред.кол.: Фенцик О.М. (гол.ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2023. – 306 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол №9 від «23» листопада 2023 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – д. пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фізеші О.Й. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

У збірнику вміщено тези доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Атрощенко Т.О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Бобирева О.С. – доктор філософії з педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет

Добош Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенцик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
<i>Ангеліна Герич, Марія Кузьма-Качур</i> ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО СТАНДАРТУ	10
<i>Іван Кушнір</i> ПЕРЕДВИЩА ФАХОВА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН	12
<i>Марина Ледок</i> ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	17
<i>Жанна Макара</i> РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ	22
<i>Антоніна Микуліна</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	26
<i>Sofiya Chovriy, Nikoletta Popovych,</i> THE PHENOMENON OF “CULTURAL COMPETENCE” IN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC DISCOURSE	30
РОЗДІЛ 2	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ	
<i>Дмитро Грегірчак</i> «АСОЦІАТИВНИЙ КУЩ» ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
<i>Тетяна Гичка, Надія Брижак</i> ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
<i>Анжеліна Пугач</i> МЕДІАОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	40
<i>Мирослава Томинець, Маріанна Горват</i> ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
<i>Михайло Яцура</i> АКМЕОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	50

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ	
<i>Анастасія Буркало, Надія Брижак</i> НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	55
РОЗДІЛ 4 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
<i>Тамара Бондар, Віталій Симонян</i> ЕТНОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ: КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ	59
<i>Олена Мішкулинець, Анастасія Стець</i> ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ СТОРІТЕЛЛІНГУ	62
<i>Анастасія Леврінь, Мирослава Томашевська</i> ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	66
<i>Наталка Лібак</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ НУШ	69
<i>Володимир Орбан</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КАДРІВ У СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	73
<i>Альбіна Сабов, Антоніна Микуліна</i> ОСОБИСТІСНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	77
<i>Андрея Молнар-Чатлош</i> ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	81
<i>Ангеліна Троян, Марія Кузьма-Качур,</i> ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ ЗАСОБАМИ STEM – ОСВІТИ	84
<i>Оксана Фенцик, Марія Кинів</i> РИТОРИЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ	87

<i>Оксана Чекан, Мілена Бенцин</i> АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	90
РОЗДІЛ 5 ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	
<i>Христина Барна, Аліна Медвідь</i> СПЕЦИФІКА ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ ПРИ ЕФЕРЕНТНІЙ МОТОРНІЙ АФАЗІЇ	95
<i>Ольга Гончар, Олена Кислюк</i> ПАРТНЕРСТВО ЯК ПРОВІДНИЙ (ОСНОВНИЙ) ПРИНЦИП ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	97
<i>Дарина Катеринюк</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ	100
<i>Оксана Кас'яненко, Віолетта Теліга</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	103
<i>Оксана Кас'яненко, Катерина Химинець, Марія Савляк</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В США	106
<i>Діана Макарук</i> ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ	111
<i>Паламар Наталія Сергіївна</i> РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ АУТИСТИ	115
<i>Максим Скочко</i> НАДАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОСЛУГИ ДІТЯМ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	117
<i>Ірина Фаловська</i> ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ГРУПІ	121
<i>Оксана Чекан, Каріна Диусь</i> ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ СЛОВА ТА ЙОГО ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ	125
РОЗДІЛ 6 ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
<i>Інна Бенчак, Марія Кузьма-Качур</i> ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА	129

<i>Марина Бережник</i> РЕГІОНАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ ТА ЗАВДАННЯ	131
<i>Людмила Васько, Мирослава Томашевська</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСОБІВ МОБІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ТА БАТЬКІВ	135
<i>Кароліна Звонар</i> ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ» В НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	138
<i>Рената Любка, Оксана Ліба</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	141
<i>Віра Ребрей, Брижак Надія</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ	144
<i>Оксана Фенцик, Валерія Матейко</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	149
РОЗДІЛ 7	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	
<i>Яна Арделан, Надія Русин</i> ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ СІМ'Ї	152
<i>Христина Барна, Олеся Орябко</i> ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЛЕКСИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ	155
<i>Олена Бобирєва, Вікторія Вовчок</i> ТВОРЧІ РОЗПОВІДІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	159
<i>Наталія Бобрушко, Надія Русин</i> ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ	163
<i>Юлія Богонюк</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	167
<i>Марина Гулан, Надія Русин</i> ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОГО СТИЛЮ ВИХОВАННЯ НА ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	169

<i>Вікторія Дем'янчук, Надія Русин</i> НАЛАГОДЖЕННЯ ДРУЖНИХ СТОСУНКІВ У ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	173
<i>Анастасія Дишко</i> ДОШКІЛЬНА ОСВІТА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	177
<i>Олена Добош, Олександра Дорогій</i> ОСВІТНЄ РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗДО	181
<i>Вікторія Іванова, Христина Мочан</i> АНАЛІЗ ПРОГРАМОВОГО ЗМІСТУ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	184
<i>Вікторія Іванова, Евеліна Панько</i> ЛЕГОКОНСТРУЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	188
<i>Вікторія Іванова, Іванна Пинів</i> СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ	192
<i>Вікторія Іванова, Анжела Юраш</i> ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	197
<i>Вікторія Козут, Олена Добош</i> ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ В ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗДО	202
<i>Антоніна Микуліна, Оксана Вегеш</i> НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДЕКОРАТИВНОГО ЛПЛЕННЯ ЗА МОТИВАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА	205
<i>Катерина Михайлова, Аліна Козак</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ	209
<i>Мирослава Томашевська, Ірина Нестерук</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	213
<i>Оксана Попович, Іванна Шмулига</i> МОВЛЕННЄВА ГОТОВНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ ЯК НАУКОВА ДЕФІНІЦІЯ	216
<i>Оксана Чекан, Іванна Дика</i> СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ВПЛИВОВІ ПРОЦЕСИ	220
<i>Наталія Черепаня, Даши Паренко</i> ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ВІДНОСИНИ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДИ ЯК ЗАСІБ АДЕКВАТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПРИРОДІ	224

5. "Сучасний стан та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні" - О.В. Бушуєва, 2017.

Марина Гулан

спеціальність 012 Дошкільна освіта
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

Надія Русин

старший викладач кафедри
дошкільної та спеціальної освіти
Мукачівського державного університету

ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОГО СТИЛЮ ВИХОВАННЯ НА ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сім'я – своєрідний колектив, члени якого різні за віком, за професією, пов'язані сімейними узами, ведуть спільне господарство, в якому беруть участь і діти. Взаємини членів сім'ї будуються на взаємній любові та повазі, розумінні та прийнятті, підтримці та взаємодопомозі [1].

Теоретичні та методологічні підходи до вивчення впливу сімейного виховання на формування особистості висвітлено в роботах таких закордонних соціологів і соціальних психологів, як Р. Мертон, Н. Смелзер, Г. Зіммель. У роботах вітчизняних дослідників початку ХХ ст. С. Бахрушіна, Б. Бентовіна, Д. Бородіна, В. Гальперіна, Д. Дріля увага акцентується на проблемах неблагополуччя сім'ї, осмисленні феномену дезадаптації. Різні типи сімей, особливості їх функціонування, тактика сімейного виховання, робота із сім'ями були предметом дослідження Є. Артамонової, Є. Єкжанової, Л. Зіборової, О. Кононко, Т. Лодкіної, С. Толстоухової, І. Трубавіної. Технологічний аспект соціально-психологічної роботи із сім'ями обґрунтований Н. Заверико, А. Капською, С. Харченком, Є. Холостовою. Із перших днів появи дитини на світ сім'я покликана готувати її до життя та практичної діяльності, у домашніх умовах забезпечити розумну організацію її життя, допомогти засвоїти позитивний досвід старших поколінь, набути власного досвіду поведінки й діяльності [2].

Найпоширенішим в психолого-педагогічній літературі є поділ стилів сімейного виховання за Д. Бомрінд, а доповнили його Е. Маккобі та Д. Мартін на демократичний (авторитетний), авторитарний, ліберальний (поблажливий) та індиферентний (байдужий)

Активною стороною в побудові взаємодії батьків і дітей є дорослі - батьки. Діти, які ростуть в атмосфері любові і розуміння, мають менше проблем зі здоров'ям, труднощів з навчанням в школі, спілкуванням з однолітками, і навпаки, як правило, порушення дитячо-батьківських відносин призводить до формування різних психологічних проблем і комплексів.

У психологічній та педагогічній літературі існує велика кількість робіт, які вивчають типи ставлення батьків до дитини в зв'язку з їх впливом на розвиток її особистості, характеру і поведінки. Вони розглядалися як вітчизняними, так і зарубіжними психологами.

У кожній сім'ї є певна система виховання, і вона не завжди усвідомлена. Сюди входить і розуміння цілей виховання, і формулювання його завдань, і більш-менш цілеспрямоване застосування методів і прийомів виховання з урахуванням того, що можна, а що не можна допускати по відношенню до дитини.

Під батьківським стилем виховання слід розуміти найбільш характерні способи взаємин батьків і дітей, які використовують певні засоби і методи педагогічного впливу, які виражаються в своєрідній манері словесного звернення і взаємодії.

Болдуїн Дж. Він виділив два стилі практики виховання:
- демократичний;
- спостережної [1].

Демократичний стиль визначається наступними параметрами: високий рівень вербальної комунікації між дітьми і батьками, залучення дітей до обговорення сімейних проблем з урахуванням їх думки, готовність батьків прийти на допомогу в разі потреби, в той же час віра в успішність самостійної діяльності дитини з обмеженням власної суб'єктивності в баченні дитини.

Стиль контролю включає в себе істотні обмеження в поведінці дітей, чітке і лаконічне пояснення дитині значення обмежень, відсутність розбіжностей між батьками і дітьми з приводу дисциплінарних заходів.

Болдуїн зазначає, що: «У сім'ях з демократичним стилем виховання діти характеризувалися помірною здатністю до лідерства, агресивністю, в сім'ях з контролюючим типом виховання діти були слухняними, сугестивними, похлиливими, не надто наполегливими в досягненні власних цілей, неагресивними.

При змішаному стилі виховання дітям властиві сугестивність, слухняність, емоційна чутливість, неагресивність, відсутність допитливості, оригінальність мислення, слабка уява.

Д. Баумрінд запропонував наступні стилі сімейного виховання і описав формування особистості під впливом того чи іншого стилю [1].

«Стиль виховання авторитарний (за термінологією інших авторів, автократичний, диктат, домінування). Це надмірно суворе виховання через постійні відмови і заборони, які дають поштовх до розвитку емоційної напруги: дитина не розуміє, чому вона не дитина. Їй постійно роблять зауваження за те, що вона робить неправильно. В результаті виходить людина, яка не здатна до об'єктивної оцінки ситуації, що склалася. Як правило, такі люди не мають контакту в житті, грають роль послідовників, уникають відповідальних посад і завдань. При зовнішній нешкідливості ураган пристрастей може ховатися всередині.

Демократичний стиль (за термінологією інших авторів, авторитетний, співпраця), дитина включається в життя сім'ї, вона має право на свою думку, до неї прислухаються. Відносини між дітьми і батьками будуються на взаємній повазі. В результаті виростає гармонійна особистість, здатна приймати самостійні, відповідальні рішення.

Дозвільний стиль (в термінології інших авторів ліберальний, поблажливий, гіпопротективний). Нерідко виховна недбалість батьків призводить до педагогічної занедбаності і залучення дитини в асоціальну групу. «Діти Вовка»

вони нікому не довіряють і не довіряють, вони намагаються жити окремо».

Згодом були виявлені й інші характерні стилі сімейного виховання.

Хаотичний стиль (непослідовне керівництво) нагадує «перетягування каната», коли батьки не мають єдиної концепції виховання. Вони суперечливі у своїх діях і вчинках, і дитині складно їм догодити. Їй нічого не залишається, як навчитися пристосовуватися до вимог кожного зі своїх батьків. Про таких людей кажуть: «і наші, і ваші».

Захисний стиль (надмірна опіка, концентрація на дитині). В результаті підвищеної турботи, надмірного потурання дитячим примхам формується особистість, яка не здатна приймати самостійні рішення і відчуває труднощі в процесі соціалізації. У більшості випадків батьки домінують над дітьми протягом усього життя, що сприяє розвитку інфантилізму. Вона проявляється в незрілості суджень, емоційній нестабільності, нестійкості поглядів.

Кожен з батьків використовує свої варіанти сімейних стилів виховання, в залежності від ситуації, що склалася, але один або кілька напрямків у ставленні до дитини можуть повторюватися частіше і домінувати в сімейному вихованні. Дуже важливо, щоб батьківське ставлення характеризувалося любов'ю, повагою і розумінням вікових, психологічних та індивідуальних особливостей дитини.

Дитина засвоює цінності, параметри оцінок і самооцінок, норми, які даються йому батьками, і за якими він згодом починає оцінювати себе. У цьому сенсі сім'я відіграє одну з головних ролей, вона має вирішальний вплив на формування особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Томашевська С. О. Стилi сімейного виховання [Електронний ресурс] / С. О. Томашевська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Pedagogica/3_133061.doc.htm.
2. Щербакова К.Й., Григоренко Г.І. У сім'ї росте дитина. – К.: Освіта, 1995р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>